

"İnsanın da istidadına bakılırsa, vazife-i fitriyesinin ubudiyet olduğu anlaşıldığı gibi, ruhani ulviyyetine ve ebediyete olan derece-i iştihakına da dikkat edilirse,.." cümlesini devamıyla izah eder misiniz?

Mesela, kalpteki aşkı beka bu dünyaya sığmıyor. **Kalp** ebedi yaşamak arzu ettiği halde, dünya geçici ve fanidir. Ya da kalbin o kadar çok emel ve arzuları vardır ki, bu dünyada binden birisine ulaşamıyor.

Ruh, latif ve nurani bir varlıktır, dünyevi ve cismani kayıtlardan sıkılır ve bunalır. Ama ceset kafesinde kayıt ve prangalar içindedir. Demek ruhun mahiyeti de bu maddi dünyaya sığmıyor, daha nurani ve latif olan bir alemi talep ediyor. Ruhun o kadar çok incelikleri var ki, hepsi dünya torbasını yırtıp başlarını çıkararak "**ebed, ebed**" diye inliyorlar. Bunları en avam insanlar bile çözümleyebilir.

Akıl, kapasitesini bu dünyada tam kullanamıyor, demek kullanacağı başka ve daimi bir alem var olduğu anlaşılıyor. İnsanın akli melekesini kayıtlayan ve hakikatleri görmesini engelleyen o kadar çok maddi gaflet ve sebepler var ki, akıl bu kayıt ve engellerden dolayı bazen en zahir bir hakikati bile göremeyebiliyor. Halbuki akıl mahiyet olarak onları anlamaya müsaittir, ama akli çevreleyen karanlık perdeler onu anlamasına engel teşkil ediyor. Akıl da ahiret aleminde özgürlüğüne kavuşacak, tıpkı kalp ve ruh gibi.

İnsanın duygu ve latifelerinin anatomisi, bu dünya için olmadıklarını gayet zahir bir şekilde ortaya koyuyor. Tıpkı anne karnındaki bir çocuğun, azalarını anne karnında kullanamamasının, kullanabileceği bir aleme işaret etmesi gibi. Nasıl anne karnındaki bebeğin azaları dünyaya işaret ediyor ise, aynı şekilde dünya da ahiret alemine nispetle anne karnı gibi dar ve sınırlı olduğu için, insanın latife ve duyguları da ahiret alemine işaret ediyor.

Dünya hayatı insan mahiyetine dar gelen bir elbise hükmündedir. Bu da insanın bu dünyaya ait olmadığını en büyük ispatıdır.